

Hahmottaminen

Seuraavaksi tietoa hahmottamisesta Ahaa! Aivotreenit -hankkeen kouluttajamateriaalista poimittuna.

Hahmottamisella tarkoitetaan yleisesti asioiden ja ilmiöiden havaitsemista ja välisten suhteiden oivaltamista. Se liittyy olennaisesti ihmisen aistien käyttöön ja niiden kautta saadun tiedon jäsentymiseen. Hahmottamista voidaan kuvata myös sanoilla huomata, havaita, tajuta, oivaltaa, mieltää, jäsentää, ymmärtää. Se on toimintaa, jota voikin joskus olla vaikea kuvata sanoilla. Keskeinen hahmottamisen tapa on visuaalinen hahmottaminen eli näköaistin kautta kerätyn tiedon hyödyntäminen. Sen kautta saadaan tarkkaa tietoa omasta itsestä ja ympärillä olevasta maailmasta sekä näiden välisestä suhteesta. Visuaalinen hahmottaminen auttaa meitä tunnistamaan muotoja, ihmisiä ja asioita sekä huomaamaan niiden yksityiskohtia.

Avaruudellisella hahmottamisella taas tarkoitetaan tilan hahmottamista suhteessa itseen ja ympäristöön. Sen avulla pystymme arvioimaan etäisyyksiä ja suuntia tai kääntelemään mielessämme esineitä eri suuntiin. Avaruudellista hahmottamista tarvitaan esimerkiksi jonkun reitin suunnittelemisessa ja löytämisessä tai vaikkapa sen arvioimisessa, kuinka kaukana jokin esine on, kun sitä yrittää ottaa käteen. Myös kuulo- tai tuntoaistin perusteella voidaan hahmottaa asioita. Joskus esimerkiksi pimeässä saatamme liikuttaa kättä seinää vasten etsien valokatkaisijaa, tarvitsemme hahmottamista siinäkin. Äänen perusteella voimme hahmottaa etäisyyksiä ja suuntia. Voimme vaikkapa arvioida pelkän äänen perusteella, kuinka kaukana tiellä lähestyvä auto on. Erityisesti silloin, kun näköaisti on heikentynyt, hahmottamisessa korostuu muiden aistien kautta tuleva informaatio ja sen hahmottaminen. Voimme tunnustella jotain ilman, että näemme esinettä ja tunnistaa sen eri ominaisuuksiensa perusteella.

Kielellisellä osa-alueella hahmottamista tarvitaan esimerkiksi käsitteiden ja sanojen käyttöön, soveliaan kielen valitsemiseen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, luetun ymmärtämiseen tai vaikkapa kirjallisen ohjeen ymmärtämiseen. Esimerkiksi keittokirjan reseptiä lukiessamme tarvitsemme monenlaista hahmottamista määrien, työskentelyjärjestyksen ja ainesosien arvioinnissa ja käytössä. Hahmottaminen liittyy myös sosiaaliseen elämään. Ympäristöstä saamamme tiedon perusteella hahmotamme ihmisten välisiä suhteita, tunnetiloja ja vuorovaikutusta. Esimerkiksi voimme hahmottaa, ketkä tapaamistamme ihmisistä muodostavat perheen tai millainen ilmapiiri ihmisten välillä on jossakin ryhmässä.